

Петър Незнакомов
Случаят Пенлеве

Още от сутринта се разбра, че суровата и дълга зима вече си отива. За пръв път, откакто бяхме дошли тук, над тъмната ивица на боровата гора се подаде плахото мартенско слънце и заля със светлина широкия заснежен двор на почивната станция. Беше още студено, но във въздуха вече се чувствуваше едва уловимият дъх на пролет. Скучната сивина на небето се разкъса, на голямото дърво сред двора накаца цяла тълпа разрошени врабци и беше страшно приятно да слушаш тяхното нестройно и възбудено цвъртене. Към обед закапаха капчуците и покрай замърсената пожълтяла стена на вилата потече първата вадичка мътна пролетна вода.

В такъв ден е грехота да стоиш в стаята и да се гушиш край капризната печка.

И ето аз съм седнал на прикътаната на завет, посивяла от времето градинска пейка, полушубката е свалена и захвърлена встрани, несвикналите ми очи примигат от светлината, гърдите дишат с наслада свежия, миришещ на стопен сняг въздух и ми е до немай-къде хубаво. По подадите се изпод снега плочи на пътеката преминава дебелият опушен котарак на станцията, спира се на припека, протяга се сладко-сладко, зажумява с едното око, поглежда ме съучастнически и сякаш иска да ми каже: „Не е лошо, а?“ Между двете вили, нарамила одеяла и чаршафи, тича прислужничката Станка, смее се, без да има причина, и не може да разбереш това ли е същото лениво момиче, което всяка сутрин пали с кисело лице печките и премита надве-натри стаите. От отворената врата на кухнята излиза готвачът Иван. Той поглежда към врабците на дървото и подвиква весело:

– Тюю, да ви се не види макар! Какво сте побеснели тази сутрин?

В ласкавия израз на грубичкото му луничаво лице, в топлия блясък на малко кривогледите му очи личи оная чиста, неподправена, прядковска радост на селянина от великолепно пролетно пробуждане на земята. После той ме забеляза на пейката и, види се, засрамен от така явно проявеното чувство, се навежда, загребва шепя мокър лепкав сняг и го хвърля върху котарака.

– Я го гледай какво се е припекъл, дембелина!...

Котаракът отскача уплашено, качва се на оградата и мърка сърдито оттам. Иван сяда на пейката до мене.

– Свърши се и тая зима – казва авторитетно той. – А беше се проточила – краят ѝ се не видеше...

Аз кимам с глава. После двамата дълго мълчим – толкова е приятно тук, на припека, че не ти се приказва за нищо.

Зад вилата се чува песен. „Кооомандир герой, герой Чапаааев...“ – пее висок звънлив тенор. Буйно, весело подсвирване и песента се подема от множество малко дрезгаво, но хармонично звучащи гласове. По разкаляния вече път оттатък оградата преминава взвод войници, които отиват на баня. Води ги млад наперен сержант с руси мустачки, юнашки кривната кепе и с най-лъснатите ботуши, каквито съм виждал в живота си. Той прескача ловко локвите по пътя и въпреки строгия началнически вид на лицето съвсем ясно личи колко е доволен от себе си, от момчетата и от трите нашивки, които греят на раменете му. Взводът отминава надолу, но песента още дълго-дълго звучи и в нея също се чувствава настъпващата пролет.

– Весело пеят – обажда се Иван. – Едно време нямаше такива песни...

Той поглежда нагоре към засинялото бистро небе, замисля се и аз, който го познавам вече добре, зная, че ей сега ще почне да ми разправя някоя от своите истории, с които така много ни е забавлявал вечер, когато седим край печката и сложим на нея джезвето с подсладена ракия.

– Ти служил ли си войник? – пита изведнъж той, като продължава да гледа нагоре, сякаш там има нещо много интересно.

– Служил съм.

– В старата казарма ли?

– В старата.

– Е, значи, горе-долу имаш понятие и съзнание – казва Иван, който обича да употребява думи, смисълът на които не му е съвсем ясен. – Чакай по тоя случай да ти разправя какво тегло теглихме през 41-ва година на турската граница. Или имаш работа, а? Сигурно пак ще тракаш нещо на машинката...

– Нямам работа днес – казвам аз и се разполагам още но-удобно на пейката. – Разправяй! Само че... да не загорят тенджерите?...

– За това не се бой ти! – казва малко обидено Иван. След това мълчи известно време за тежест, както всички добри разказвачи, и чак тогава започва:

– Тая година... четирсе и първата де, пак имаше някакъв хър-мър в международната ситуация. Швабата беше прегазил Гърция, пък и турчинът нещо шаваше... Казваха, че уж струпал някакви свои моторизирани сили на границата... дислокация, както казват по военному. Добре, ама нали и нашите не искат да останат назад. И една сутрин чуваме ние сигнала „сбор“. Получава се, значи, заповед – целият артилерийски на нейно височество Евдокия полк да се строи в каре на плаца. Друг път

ние, готвачите, си стоим в кухнята, вършим си своите манипулации... нас тогава не ни смятаха за войнишка маса. А сега идва домакинският фелдфебел Стойо и още от вратата реве:

„Хайде и вие, казва, вашата мама разпасана!... Не чувате ли сигнала? Или искате да разпащем поясока...“

Бяхме тогава в полка петима готвачи, все подобрена стока. Кое с ритник, кое с поясок, изкара ни Стойо на плаца. Строихме се на левия фланг и се чудим каква ще е тази работа, щом опряха и до готвачите. Гледаме – офицерите се разхождат мрачни пред ротите, сабите им чаткат о шпорите, очите им гледат на кръв изпод козирките. Подофицерите тичат по редиците и току мушат момчетата в корема.

„Изпъчи гърдите! – казват. – Събери погледа в една точка и не мърдай повече, твойта мама!...“

Значи, не е току-така. И тъй излезе. Идва по едно време командирът на полка, гръмна музика, изкараха му, както е редно, цялата церемония. Тъй и тъй, рапортуват му, целият полк е налице и очаква най-покорно вашите заповеди. Разкрачи се командирът сред плаца, че като отвори една гърляга:

„Драги юнаци, казва, настъпиха най-послед решителните времена... Ньойският договор, казва, така и така... Трябва, казва, да си спомним великите завети на Симеона Първи...“

И други такива фантазии. Чудим се ние накъде бие. Ще влизаме ли във войната, няма ли? А командирът се дере:

„Заповядано е, казва, от самия негово величество царя на обединена България нашият артилерийски на нейно височество Евдокия полк да се изнесе с най-голяма бързина в южна посока и да изпълни дълга си, ако това се наложи, до последна капка кръв. По този случай, казва, ура за негово величество и за целия царски дом!“

Офицерите зареваха с цяло гърло, а с едното око шарят из редиците да разберат, значи, какво е настроението и моралът. А моралът, може да се каже, е в най-ниска степен. Повечето от нашите момчета бяха запас – тоз оставил млада булка в къщи, на оня нивата неорана и незасяна, на друг пък коня взели като реквизит – само това им липсва сега – да се изнасят в южна посока и да си леят последната капка кръв. Нейсе, разпуснаха ни. Че като се почна една олелия. Бре стягай оръдията, бре конете почисти и им прави задниците на квадрати, бре готви суха храна за пет дни. Всичкото началство псува на майка, където погледнеш – все третират някого с поясоците. Тогава нямаше педагогики и психологики – не тичаш ли, не тракаш ли с токове – пляс по врата. Това им беше цялата

военна наука. Както и да е, натоварихме се най-после на вагоните и тръгнахме в заповяданата южна посока. И не знам какво са изпатили другите, ама от нас, готвачите, душа не остана. Спрем, да кажем, на някоя гара и гледаме – тича командирът на ешелона към последните вагони, дето са кухните.

„Ей, казва, гайди такива, какъв буламач сте сготвили пак на командира? Не знаете ли, вашата вяра, че има язва на тънкото черво? Кожицата ви ще съдера...“

Иди и му разправай, че продуктите са мухлясали, че фелдфебелът Стойо и артелчикът къщи си дигнаха от тия продукти. Нито те чува, нито за човек те смята – направо със сабята буха.

Най-сетне се дотъррахме до крайния пункт. Разтоварихме оръдията и багажа, заехме заповяданите линии – едни голи баири, сенчица няма, дето да си почине душата. Нашето артилерийско отделение го предадоха към 12-и пехотен полк. Айде сега пък почвай да строиш лагер. Че тук, че там – най-после избраха едно сухо дърво. Простата войска си изкопа землянки, за офицерското тяло опънаха палатки. Ние, щабните, пък построихме офицерски стол с кухня, щаб и барака за командира на отделението с всички удобства. Командир ни беше майор Иван Райков. Едно зло, ама дето никъде го няма. Може да си чувал за него? Не си ли? Ааа, голям мръсник, ти казвам. Да имаше, да имаше към 40 години. Сух един такъв, черен, а очите му зелени като на котка. Аз оттогава я... не ги обичам тях, котките... Все за него ми напомнят. На пръста на дясната си ръка носеше златен пръстен с череп и кости и не знам – някаква нервна криза ли имаше, или нещо му беше развинтено от рождение, ама все с тоя пръстен беше по муцуната. Ергенин беше, гадината му, и много се лепяха жените по него. Случваше се в София и булки да му ходят в квартирата. А за какво се лепяха, дявол ги знае! Той и с тях се държеше мръсно, злобно, все едно като с кучета. Но туй не е интересно де... А войниците се плашеха от него като от змия. И как да не се плашат – от него добра дума няма да чуеш – все на майка и „Марш в ареста!“ Обичаше също и ракия да смуче. Напиваше се един път в месеца, ама като се набарабани – боже, упаси. Целият личен състав тогава на пръсти стъпваше, да не би да му раздразни някой нервнен център, а на три диаметра от бараката му птица няма да видиш да прехвъркне.

– И особено си патехме от него ние, щабните. Случваше се, вика ме той при себе си в бараката. Влизам аз, козирувам, тракам с токове, както е по правилник. Гледам – седи на кревата по брич, а нагоре с пижама и удря с бича по ботушите си. А котешките му очи шарят по тебе и по

нищо не може да се разбере какво му е скроила главата.

„Редник Ганджулов Иван!“

„Аз, господин майор.“

„Зная, че си ти. Каж ми сега, редник Ганджулов Иван, какво представяваш ти от само себе си, като ходиш по тая грешна земя?“

Аз се опъвам отпреде му с ръце по кантовете и крещя:

„Войник, господин майор, от 4-и артилерийски на нейно височество Евдокия полк, домакинска рота. В настоящия момент изпълняваш длъжността готвач на офицерския стол.“

„Не е вярно, казва. Не си войник ти.“

И удря с бича по ботуша, а цялото му лице се хили.

„Войник съм, господин майор.“

„Аз пък ти казвам, че не си войник.“

„Тогава съвсем не мога да знам какво съм, господин майор.“

„Гарга рошава – ето какво си.“

На мене изведнъж ми стане мъчно. Откъде-накъде пък гарга?

„Съвсем не, господин майор!“

„Аааа, казва и се надига от леглото, значи, според теб началникът лъже, а?“

„Съвсем не, господин майор!“

„Ами тогава? Гарга рошава ли си, или не?“

Виждам аз, че работата взема лош характер, ама мълча.

„Отговори де! Или, казва, не знаеш български език?“

Аз пак мълча.

„Щом, казва, се срамуваш от родния си език, ще постоиш два часа под оръжие срещу слънцето. Хем ще ме пазиш като спя следобед. Хайде сега дим да те няма, че може и бичът да заиграе...“

И какви ли още не ги вършеше. Много му беше драго да обиди, да измъчи човека. И затуй му измислихме прякор „Комара“.

Друг път пък му дойде на ума да прави въздушна баня. Съблече се по гащи и вика:

„Редник Ганджулов Иван, вземай стълбата и платнището! Ще вървим, казва, да гълтаме озон. Той е полезен за цялата органическа система и особено пък по женската част.“

Вземам аз двойната бояджийска стълба от щаба и едно платнище и отиваме с него зад сеновала. Изтегне се той между две купи сено и гълта озон, имало уж такъв газ, а аз стоя горе на стълбата и му пазя сянка с платнището. И, не дай, боже, да задремеш горе и да му падне слънце на главата.

„Марш, казва, болшевик с болшевик, в ареста!“

Отида аз в ареста, постоя малко на спокойствие, попрегледам ризата си, да не се е навъдила гад, и, току-виж, пристига свързката Антон и носи бележка за освобождение. Няма иначе кой да готви на майора. А той обичаше да се тъпче и все, знаеш, с такива специалитети, дето само аз им бях майсторът.

Само една слабост си имаше Комара. Не знам откъде беше купил два петела, едри едни таквиз, червени на цвят, родалани дето им казват, чужда порода. Всеки един да имаше, да имаше по четири кила чисто месо без дреболиите. Защо се привърза той към тях, и досега не ми го побира главата. Види се, всяка душа, колкото и да е черна, все ѝ се иска малко обич. Беше кръстил петлите Пенлеве и Лойжорж.

„Има, казва, двама такива англо-френски министри, ама това не е за твоя акъл.“

Та ти думам, страшно обичаше петлите. Някой път вляза в бараката да му занеса закуска и какво виждам – лежи той по чорапи на леглото, чете „Бойния правилник“, а едната му ръка протегната надолу и Пенлеве и Лойжорж кълват царевици от шепата му. Даже и захар им даваше – от държавната, разбира се.

А и те се бяха привързали към него, ма, със петли! Още отдадалеч, щом му чуят гласеца, и тичат да го посрещнат, да му попляска с криле, сякаш голямо добро пристига.

А ние с Антон много изтеглихме от тия родалани. Някоя вечер, да речем, тъкмо сме си свили малко домашен тютюнец да попушим, да ни поолекне, чуваме от бараката гласа на Комара:

„Къде сте, говедаааа?“

Загасим цигарките, тичаме вътре. Петлите стоят на коленете му, мъчат се да му клъвнат ушите.

„Защо, вика, хугеноти такива, Лойжорж не е в добро разположение на духа?“

„Съвсем не мога да знам, господин майор!“ – отговарям само аз.

Свързката Антон – от северните села беше, след туй на фронта загина, горкият – беше се съвсем наплашил. Кресне ли майорът, и на него изведнъж му се схване езикът. Само мучи, а какво казва, и родната му майка не може разбра.

„Как тъй съвсем не знам! Заповядано ли е да има безпрекословна грижа за петлите?“

„Тъй вярно, господин майор. Днес целия ден нищо му нямаше на петела. Сутринта, казвам, той ни събуди, след туй, като се постопли,

кокошките гони... Ако, казвам, е неразположен, ще тича ли по женско? На обед добре яде...“ „Какво яде?“

„Ами, казвам, както обикновено, от офицерската храна, господин майор. Шницел пане яде, картофи соте яде, крем...“ „Хм... Внимавай, ей, че ако му стане нещо, главата ти ще откъсна! Хайде сега марш, че петлите се дразнят от съответния ви аромат. Кажи и на доктора да дойде веднага!“

И така стана, че покрай майора намразихме ние до смърт и тия англо-френски министри. То аслъ че като министри живееха те при нас. За войниците с месеци няма баня, всичко изповъшляся в землянките, а тия фармасони с топла вода ги къпем, бършем ги със специални кърпи с вензели, кокошки даже им подбираме, та да не ходели с всяка и да не хващали кърлежи и кокошинки. И все ние с Антон сме лоши и хугеноти, и не знам какви, а те добри. А, викам си, тая работа няма да я бъде така. Ще им намеря аз цаката.

И един ден стана тя, каквато стана. Сутринта Комара го нямаше. Беше отишъл да наблюдава някакво учение. Готвя аз телешко таскебап в кухнята и нещо не бях в добро състояние на душата. Предния ден бях получил писмо от булката. Детето се било разболяло, докторът искал скъпо (те тогава здравата деряха), хазаинът мърморел нещо за наема и изобщо такава една хармония, че ти се иска със зъби да заскърцаш. Режа лука и си мисля за чий кеф киснем сега тук по тия голи баири и всяко началство те третира и обижда. И ми е черно-черно пред очите. Иде ми да си грабна шапката и да духна нанякъде. В туй време, не шеш ли, в кухнята се пъкна Пенлевето. Почна да се разхожда, да се пери, да се надува, сякаш всичко тука му е бащиния. Аз нищо – режа лука. Добре, ама той днес си търсел белята. Хвъркна по едно време на полицата, изпосъбори тенджерите, а на всичко отгоре ме поглежда с едното си око и сякаш ми се хили – виж, значи, аз си правя каквото ми душа иска, а ти се пържи там на печката и изпълнявай дълга си към царската фамилия! Да си кажа правичката, хвана ме яд, макар че какво е виновно то, хайванчето...

„Къш, викам, бе, твоята верица министерска... Махай се оттука с добро!“

Ама кой да ти чуе. Все едно че на стената викаш. Даже още една тенджера събори. Ааа, тъй ли, рекох, и грабнах ръжена. Приблжих уж кротко до полицата, че като се извъртях... Стоварих му една по главата ли, по гърба ли... не видях. Той тупна долу на земята, поизкряка-поизкряка, попляска с криле, завъртя се зад долапа и се утаи.

„Ха, викам, дойде ли ти сега умът в главата!“ И си режа лука и хич не му обръщам внимание. Даже ми поолекна нещо на душата. Сякаш самия майор бях цапнал по муцуната.

По едно време в кухнята надникна Антон.

„Няма ли, казва, брат, нещо за хапване от охвицерското?“ Много обичаше, горкият, да си хапне по-деликатна храна. „Ами, казвам, Антончо, виж там в миската с препърженото. Ей я е там, на долапа! Само че, казвам, не се увличай! Оня ден три мръвки си оплескал и Комара се усъмни. Гледай да не ми докараш някой карцер на главата!“

Светнаха му на него очичките, затича се към долапа, взе да шаря с пръсти из миската за по-глъстичко и изведнъж се дръпна назад.

„Бре, вика, Иване, какво е станало с Пенлевето бе?“

„Нищо му няма, викам. Получи малка епилепсия.“ И се хиля.

Антон се наведе и слушам аз – почна да мучи нещо неразбрано. Изправи се, сочи зад долапа, а очите му съвсем се дръпнали навътре. Да си кажа правичката, и мен ме хвана меланхолията. Да не би пък, мисля си, да съм го цапнал по-силно, отколкото се полага. Изтичах и аз и какво да видя – Пенлевето опънал краката и предал, дето казват старите хора, богу дух. Да беше нашенска кокошка, сега да кудкудякаше из плаца, а виж – на тия родалани малко им трябвало. Крехка порода, значи.

Стоим ние с Антон над мъртвеца и се гледаме в очите. Ами сега!

„Ох, вика по едно време Антон, сега казармата няма да ни побере. Ще ни изпозастреля оня, лудият...“

Аз също в първия момент си бях изгубил смисъла, но след туй се посъвзех.

„С охкане и ахкане, викам, нищо няма да оправим. Или се съвземай като човек, или се махай оттука! Аз ще се разправам с Комара. От тебе се иска само да не дрънкаш за тая ситуация. Пълна тишина по въпроса, чу ли?“

Антон изохка още два-три пъти и се запиля нанякъде. А аз почнах да действувам. Първо – направих основен медицински преглед на Пенлевето. Гледам – няма сериозни телесни повреди от удара. Гъста перушина имаше – нищо не личи. После взех, че му налях малко ракия в човката, имах си, знаеш, малко неприкосновен запас в кухнята на скрито, за в случай, че ме налегне мечта по жената. Пъхнах го след туй под престилката и тихата-тихата се промъкнах до майорската барака. Поогледах се – няма никой. Метнах тогава петела през отворения прозорец вътре, а с един кол бутнах шишето с ракията от масата. Шишето падна долу, счупи се и около тялото се разля голяма локва.

„Туйто, викам. Сега вече ще чакаме да видим по-нататъшните разпореждания на съдбата.“

Влязох в кухнята и си готвя, ни лук ял, ни лук мирисал. Само сърцето, знаеш, бие, бие, пък изведнъж се качи ей тук, чак на гърлото. Значи, не му е било леко де...

Към обед чувам навънка тропат коне, чуват се команди, някой крещи: „Къде се плетеш там, говедо?“ С други думи, свършило се е учението и майорът си е вече налице. Стоя аз нащрек и се слушвам. Мина половин час – нищо. Изведнъж чувам глас, какво ти глас, брате, рев, сякаш колят някого. „Редник Ганджулов Иваааан! Къде си, твоята мама безподобнааа...“

„А, викам, сега ще се разиграе и самото действие. Дръж се, Иване!“

Тичам в бараката. Майорът стои прав в средата в пълна бойна униформа и гледа с опулени очи в Пенлевето. Бичът пляска по ботуша му и, остави другото, само от това пляскане ти става невъзможно на душата.

„Заповядайте, господин майор!“

Обърна се и ме изгледа от долу до горе.

„Ааа, ти ли си, редник Ганджулов Иван Станков? Долетя, значи... И защо, казва, козируваш с гола глава?“

Пипам си аз главата – забравил съм си в залисията шапката. Лошо почва, мисля си.

„Виноват, господин майор.“

„Няма виноват! – крещи той. – Казвай сега: какво е станало с Пенлеве?“

„Съвсем не мога да знам, господин майор!“

„Казвай! Кой го уби?“

„Съвсем не мога да знам, господин майор! Сутринта кукуригаше из двора... с Лойжорж се биха... изяде си порцията... После изчезна някъде...“

„Къде изчезна? В очите ще ме гледаш! Гайда!“

„Слушам, господин майор. Съвсем не мога да знам къде изчезна, господин майор.“

„А в карцера да стоиш знаеш ли?“

„Тъй вярно, господин майор!“

„Кой уби Пенлеве?“

Тук аз погледнах надолу и уж де, сега за пръв път видях тялото.

„Ама, казвам, наистина ли е умрял, господин майор? Да не би пък нещо от ракията...“

„Каква ракия?“

„Ами тая, викам, дето се е разляла по пода. Той, казвам, беше буйничък, може да е бутнал, без да иска, шишето... И ако, казвам, го е взел за вода... Тя, тая скоросмъртница, човек може да умори, господин майор. А пък какво остава за петлето... я, колко му е боят...“

„Аз, казва, не му знам боя... Знам само, че ти ще ядеш бой.“

Но гледам – поомекна малко. Вдигна петела от земята, пхна човката му в носа си.

„Вярно, казва, мирише на ракия. Туюю, как съм забравил туй шише на масата!“

Взе да се тюхка, да охка, а аз полека-лека се измъквам към вратата. Хвана вяра, викам си, отървах се, забрави ме. И се престраших.

„Свободен ли съм, казвам, господин майор?“

А той хич и не чува. Разхожда се напред и назад, спира пред петела, протяга ръка да го пипне, ама не го пипа, ами само така... във въздуха му мърдат пръстите. Види се, тежко му беше. Няма какво да си кривя душицата, обичаше той Пенлевето...

Постоях аз, погледах тая картинка и пак:

„Свободен ли съм, господин майор?“

Чак тогава дигна очи и ме изгледа.

„А, вика, ти още ли си тук? Наслаждаваш се, а?“

И изведнъж лицето му стана страшно, сгърчи се, погрозна, а в очите му светна такава злоба, че тръпки да те побият.

„Марш, казва, говедо, в ареста! Ще доложиш на фелдфебела, че съм заповядал да те държи там, докато изгниеш. Лично, казва, аз ще проверя дали си изгнил. Повтори какво ти казах!“

„Слушам, господин майор. Вие казахте да доложа на фелдфебела да ме държи в ареста, докато изгния. Лично вие ще проверите дали съм изгнил.“

„Добре, казва. И благодари, че не те застрелях!“

„Покорно благодаря, господин майор!“

„Марш!“

Излязох аз навън и си плюх в пазвата. Е, викам, свърши се и тая. Сега ще си почина в ареста от всичките тия алуминации.

Отидох при фелдфебела, тъй и тъй, викам, заповяда да стоя в карцера, докато изгния. А фелдфебелът се смее.

„Защо бе, Ганджулов? Да не си му прегорил манджата?“

„Съвсем не, господин фелдфебел. Пенлевето загинало от някаква тропическа смърт, че на мене си го изкара.“

Както се смееше фелдфебелът, тъй му и замръзна смехът на устата.

„Бре, вика, не думай бе! Ами сега, казва, зарад този родалан цяла седмица живот няма да има из батареите...“

„Съвсем, казвам, не мога да знам.“

Тикнаха ме мене, значи, в карцера, сложиха и часови да ме пази като най-престъпна личност. Не минаха и десет минути – пристига и Антон също да гние. Започнах аз да го разпитвам.

„Какво, питам, стана? Да не си му изгърсил нещо?“

А той целият трепере и нищо свястно не може да каже. Едно се разбира само – и него не отминала съответната заря с церемонии. Той пък за шишето ял бой. Защо го бил оставил на такова видно място, та петелът да го събори!...

След два часа пък се домъкна и фелдфебелът и без да гледа в мен, каза навъсено:

„Редник Ганджулов, излизай на свобода! Майорът те вика.“

„Защо бе, господин фелдфебел? Нали още не съм изгнил?“

„Не знам, казва. Вика те. Нещо е в настроение.“

И все избягва да ме гледа в очите. Виж, тая работа хич не ми хареса. Защо ли, мисля си, съм му притрябвал? Дали не е разбрал каква е истинската картина на смъртта? Добре, ама ако е за бой, ще ме закарат под въоръжена охрана, защо ще ме освобождават? Вървя към бараката и мисля, мисля, а краката, нали са най-чувствителното място, все ме дърпат назад. Най-сетне рекох: „Мечка страх, мен не страх!“ – и влязох в бараката. В първия момент нищо не видях, навънка слънцето тъкмо залъзваше, а в бараката вече беше притъмняло, ама след туй поразгледах състоянието на нещата. Пенлевето, значи, лежи на масата. До него празно шише ракия, а майорът седи с разкопчана яка на леглото и си стиска с две ръце главата, сякаш иска да я задържи на мястото ѝ.

„Ох, викам, той се е наквасил здравата! Сега от него могат да се очакват всякакви алегии...“

Репортувах аз, че се явявам по негово разпореждане – не мърда, само мърмори нещо под носа си.

Чак след пет минути отпусна ръце, изгледа ме с помътнелите си очи и каза завалено:

„Редник Ганджулов Иван, в тая армия... само ти ме разбираш... И аз, казва, много те уваждавам, говедо такова... Затова заповядвам ти най-безпрекословно да ми намериш една кирка и една лопата! Докато залезе слънцето, казва, покойникът трябва да се погребее с всички полагаеми се почести и салюти. Изпълнявай!“

Няма какво – заповед! Намерих аз една кирка и една лопата и му се

явих за по-нататъшни разпореждания.

„Върви, казва, след мене!“

Взе той петела и го понесе като дете. Аз вървя след него и хем ми е смешно, хем пък един вътрешен глас ми вика: „Рано е още за смях, Иване!“ Стигнахме зад сеновала, имаше там някакви дребни храсти. Майорът походи, походи край храсталака, избра едно място и ми вика:

„Копай, казва, тука в размери нула и шейсет на нула и петдесет!“

Започнах аз да копая в заповядания размер, а той приседна на десетина крачки с петела на коленете и мълчи.

„Готово, господин майор!“

„А, казва, значи, дойде часът! Вземи тогава, редник Ганджулов Иван, гленните останки и ги положи внимателно в гроба! А ако случайно си сбъркал размерите, ушите ти ще отпоря!“

Поех аз Пенлевето и го бутнах в дупката. А майорът се надигна тежко, заклати се и на... в какво да ти се закълна... застана мирно на три крачки от гроба, свали си фуражката и наведе глава. После видя, че аз седя и го зяпам, подпрян на лопатата, и изрева:

„Шапки долу, безбожник!“

Ех, викам си, и шапката ще си сваля, не е голяма работа. А от цялата тая хумореска такъв смях ме напушва, че, ха-ха, да му се изсмея в лицето. И добре, че съм се сдържал ей, защото по едно време, гледам, бръкна отзад в кобура и извади пищова. Сега, викам, Иване, трябва да се внимава с всичката сила на природата – както е под булото на алкохола, току-виж, ти е теглил куршума. Притаих се зад гърба му и все едно че ме няма – нито мърдам, нито дишам. А то каква била работата... Искал той, пияната глава, да почете петела по военному. Дигна пищова нагоре и дан... дан... дан... три пъти във въздуха. След туй закопча кобура и ми каза тихо:

„Заравяй, Гаджулов Иван!“

Олекна ми и на мен.

„Слушам, господин майор!“

А той се мръщи.

„Не кряскай, казва, така, монтажфон необразован! Не смущавай тържествената минута!“

Зарових аз надве-натри гроба, а той се разхожда мрачен наоколо.

„Свърши ли? Предаде ли, казва, тялото на земята!“

„Готово, господин майор! Вечна му памет на Пенлевето!“

„Остави ме, казва, сега сам! Докато преброя до три, да те няма!“

Аз това и чакам. Изтичах до щаба. Гледам – щабните разговарят

разтревожено, ръкомахат и като ме видяха, изведнъж ме наобиколиха и ме запрегръщаха.

„А бе, казват, ти жив ли си? Ей, акъла ни се изкара зарад тебе. Като чухме, че се гръмна, викаме – свети му маслото Комара...“

„Какво ти масло!“ – хиля се аз.

И взех, че им разправих цялата история. Изпокапах от смях. И само Антон – и него го бяха пуснали от ареста – стои тъжен.

„Ти пък какво, викам му, да не ти е жал за англо-френеца?“

„Ами! – казва. – Жал ми е само, че толкова месо пропада. Само кълките му, казва, бяха две кила.“

И тук на мене изведнъж ми хрумна една мисъл. „Я, казвам, братлета, се бръкнете в джобовете! Всеки да даде колкото може!“ „Защо бе, Ванка?“

„Ами, казвам, да купим от селото малко винцок. Трябва и ние да почетем скъпия покойник. Помен трябва да му се направи. Яденето от мене. А пък ти, Антоне, ще изтичаш до артелчика и ще получиш едно кило ориз, не от оня мухлясалия... от офицерския ще кажеш да ти даде. Майорът, ще кажеш, иска... Има разстройство на стомашната система, та заповяда да му се свари за лек...“

Антон разбра каква е работата и се ухили до ушите. Отиде той в артелната, пратихме куриера за вино в селото, а пък аз се промъкнах зад сеновала, намерих гроба, изрових Пенлевето и го занесох в готварницата. Помирисах – нищо му няма. Залях го с вряла вода, очистих го, разределих го на порции и го пяхнах във фурната. Работя и сам се смея. Тоя случай, викам си, всичкото казармено тегло ще ми изкупи.

След вечеря майорът и офицерите отидоха в селото да пиянствуват, а ние, низшите чинове от щаба, се събрахме в готварницата, заключихме се, метнахме по един шинел на прозорците, срещу всяка евентуалност, и изядохме покойния, дето се казва, с кокалите. Сръбнахме и за „бог да прости“. И да ти кажа ли, никога не съм ял така сладко. А всички ме кандърдисват:

„Я, казват, Иване, разправи още един път как погребяхте министъра!“

Разправям аз и смях, смях, ще се изподавим от смях. Добре, ама излезе, че многото смях не било на добро.

На другата сутрин, беше неделя, майорът стана късно... махмурлия... кисел... леле, боже! Влязъл при него Лойжорж да му се погали – ритнал го. Занесъл му Антон закуската – на главата му я хвърлил. А към 11 часа излезе на обиколка из лагера. Него ден пък се случи хубаво

време, едно слънчице пекнало, ветрец повява... Добре, ама чувствава се някаква буря в атмосферата, на нещо лошо мирише... Друг път ще засвири Стоян гайдарят, хоро ще потропат момчетата... да се позабравят малко, а сега – няма. Всичко се свило, глас не се чува. Тръгна майорът из батареите и усещам аз – става някаква олелия. После ми разправиха каква била работата. Не му харесала линията на землянките. Два месеца вече киснем тука, до днес му харесваше, а сега – не. Трябвало по някакъв германски терк. „Разваляй! – заповядал. – И копей наново на пет метра по-назад!“ Само, знаеш, да измъчи народа. Три момчета бил с пръстена по лицето, даже двама подпоручици тикнал в ареста, а фелд-фебела Гроздан, дето му беше дясната ръка, нарекъл „кенгуру“, Фелд-фебелът след туй се оплакваше:

„Хайде, казва, войник да нарече с тая френска дума, разбирам – войникът и без това си е кенгуру. Ами мен, казва, откъде накъде, по какво право? Аз имам, казва, двайсет години денонощна служба на негово величество. Откак съм се родил, все в ботуш се помня. Кое кенгуру, казва, има шест нашивки на ръкава си... кое, питам, аз?...“

Към обед майорът се домъкна и в готварницата. Помириса тук, помириса там, куса яденето, намръщи се. „Каква галиматия, казва, си сготвил пак?“ Аз заставах мирно с лъжицата.

„Телешко, казвам, със сос белветер, господин майор. А пък супата, казвам, ако разрешите да доложам...“

„Какво ще ми долагаш... нали я кусах... помия!“ Мен пък, когато ме обидят на готвене, много ме боли. „Съвсем, викам, не е помия, господин майор. Такава супа...“ „Млък! – вика. – Когато говориш с мене, ще млъчиш!“ И ръката му с пръстена се свива в юмрук. Преглътнах аз обидата, млъкнах. Той се повъртя още малко и излезе навънка. И тъкмо си мисля, че леко съм се отървал тоя път, слушам някакъв рев:

„Редник Ганджулов, веднага тук! Бър-зоп!“ Изтичах зад готварницата. Стои той до купчината с боклука и сочи нещо с бича. А мустачките му трепкат, трепкат, като живи.

„Какво е това там, редник Ганджулов Иван?“ Погледнах аз в дадената посока и изведнъж изстинах целият. Лежат най-отгоре, значи, на боклука, два дълги петелски крака, дето ги няма нито една местна порода... с ей такива шипове... Снощи след помена, в залисията, да взема да ги хвърля там. Ами сега!

„Тебе питат, редник Ганджулов, какво е това там?“ Преглътнах си аз слюнката и тракам токове: „Кокоши крака, господин майор. Нали оня ден готвихме пилешки бульон с фиде...“

„Кокоши ли? Я, казва, ги подай насам!“ Подадох му аз краката, ама как съм ги подал, аз си зная. Той ги разгледа внимателно, след туй ми хвърли един поглед изпод вежди.

„А бе, казва, редник Ганджулов Иван, това да не са случайно краката на покойния Пенлеве?“

„Съвсем не мога да знам, господин майор.“

Той се позамисли.

„Щом не знаеш, казва, бъди така добър, донеси, моля ти се, една лопатка!“

„Господин майор, започнах да го усуквам аз, какъв ти Пенлеве! На ли снощи го погребяхме. Грехота е...“

„Бъди така добър, казва, донеси лопата, докато не съм те застрелял! Бегом марш!“

Виждам аз, че няма накъде, и изтичах за лопатата. Бягам, а сякаш вътре в ботушите ми огън гори.

Тръгнахме към сеновала. Намерихме гроба край храстите.

„Разкопай го, вика, ако обичаш!“

Почнах да копая, ама все встрани избивам и едвам-едвам дето се казва, чопля земята. Той стои над мене и ме наблюдава внимателно.

„Не се потривай, вика, твоята мама вавилонска!... Давам ти три минути срок!“

Запрехвърлях по-бързо, пръстта, а Пенлевето все не се показва. А той наднича в дупката и казва с крива усмивка:

„Копай, вика, копей! Цял живот тука ще копаеш, ама ще ми намериш петела.“

Копнах още веднъж-дваж, па се престраших – да става викам, каквото ще!

„Съвсем го няма, викам, нашия Пенлеве, господин майор.“

„Аааа, вика, тъй ли! Интересно! Да не би да е възкръснал?“

„Съвсем не мога да знам, господин майор. Няма го.“

„Или може, казва, да е слязъл ангел господен от небето и да го е отнесъл в райските селения, а? Само че, казва, доколкото си спомням светото писание, възкръсват само душите, а пък тялото остава в гроба. Ти какво ще кажеш по този въпрос?“

„Съвсем не мога да кажа нищо, господин майор. Слабо сме образовани ние...“

И тук вече той избухна. Хвана ме за яката, раздруса ме и закрещя:

„Слушай, безподобник, казвай, кой изяде Пенлеве? Кокал казва, няма да оставя от тебе. На кайма ще те смеля. Кой?“

„Съвсем не мога да знам, господин майор. Да не е някоя лисица?“

„Ще ти дам аз една лисица... Кой?“

И пляс един бич през лицето.

„Никой не го е ял, господин майор.“

„Кой?“

Пляс – втори бич. Сега вече ме заболя страшно и нещо ми засладня в устата – види се, кръв протече.

„Кой?“

Почна да удря вече, дето му попадне. Кръвта, изглежда, още повече го настърви. Ама и мен ме хвана инатът я. Ще умра, викам си, тука, детенцето си може да не видя вече, ама няма да ти кажа. А пък тоя бой ще го запомним. Все ще дойде някой ден да си попрегледаме сметките.

Би ме той, не помня вече колко, и по едно време спря – умори се.

„Бягай, вика, сега да събереш ония болшевици от щаба? Нека видят и те на какво си дередже и да си направят хубаво сметката. А след туй да се строят всички пред бараката ми във формата на буквата «П» и да ме чакат. Тоя петел, казва, аз през задниците ви ще го изкарам.“

Събрах аз шабните, по пътя им разправих каква е работата.

„Един бой, викам, ще се изтърпи, ама ако се намери някоя Юда и си отвори устата, после да му мисли!“

Строихме се в буква „П“ пред бараката и зачакахме. Гледам аз момчетата и ме хвана спокойствие. Всеки стиснал устни, на всеки в очите свети омраза – кожата му да съдереши, пак няма да каже „гък“. По едно време излезе и майорът с бича в ръката.

„Добре дошли, казва, гащници! Сега ще си поговорим с вас по душа. Кръ-гом!“

Обърнахме се кръгом.

„Застани, вика, на пет крачки човек от човек!“

Застанахме на пет крачки човек от човек.

„Който сега, казва, мръдне даже веждата си, веднага ще замине на оня овят. Разбрано ли е?“

Пълна тишина, сякаш сме се наговорили.

„Разбрано ли е, питам?“

Пак пълна тишина.

„Аха, казва, тука и на противодържавни идеи мирише... Тъй, тъй, тъй... Сега с помощта на изпитания метод ще разберем всичко. Аз, казва, отдавна подозирах, че някой мъти водата тука... Да почнем, а?“

И се спря зад първия от нас. Митко се казваше, телефонист беше, събудено едно такова войниче, все книги четеше... То сега голям човек

стана в София. В армията служи, миналата година подполковник го произведоха... Някой път се срещнем на улицата и все се смее. „Помниш ли, вика, Иване, Пенлевето?“ „Как, викам, да не помня!“ Та... спря се, значи, майорът зад него.

„Момче, казва, ако все още си родолюбец на отечеството, кажи, казва, с добро, кой изяде Пенлеве?“

„Съвсем не зная, господин майор.“

Пляс с бича по главата. Бре, онова момче, Митко де... цялото почервения. Види се, дотогава не беше бито.

„И сега ли не знаеш, противодържавник такъв?“

„И сега не зная, господин майор.“

И още веднъж по главата с бича.

„А книги да четеш знаеш, така ли? Да не мислиш, че не ми докладва фелдфебелът. И аз, казва, твоята работа по-дълбоко ще я разгледам. Ще изчистят откъм всякакви зарази...“

След туй мина на следващия, нашари и него. И така поред с всичките. Бие той, а ние мълчим. И интересна работа – когато майорът ме би на тет а тет при сеновала, болеше ме, мъчно ми беше, едвам се сдържах да не охна за срамотите, а сега в колективно състояние, при същата порция бой, нищо не усетих, дори душата ми се поотвори... Има нещо тука от философския смисъл, а? Така ще да е тая работа...

Та... би майорът колкото би и видя, че нищо няма да изкопче. Тогава съвсем се разбесня и извади парабела.

„Ще ви изтребя, казва, като мухи ще ви изтребя, вашта мамка. Отгоре само ще ми благодарят, че съм изчистил земята от вас...“

А ние и сега не мърдаме. Един, мислим си, от нас ще отиде ама после и от теб ще остане само едно мокро място.

Заплашва, псува той, ама да стреля не посмя. От гърбовете ни се изплаши – нито един не се прегъна.

После ни изпрати в карцера.

„Да стоят, казва, на една вода, докато коремът им залепне на гръбната кост!“

А Митко – какво го прихванаха, друг път все си мълчеше – изведнъж взе войнишкия стоеж и вика:

„Господин майор, казва, разрешете да доложа! Такова наказание, казва, няма в правилника. Не е законно.“

Брех, че като се разяри отново оня ми ти майор.

„Ти, казва, безгласна букво, няма да ме учиш какво е закон. Законът, казва, в казармата ей го е...“

И тръска бича.

„А ако, казва, не си доволен, оплачи се на командира на полка! Той обича на такива законници сам лично да съдира кожата. Марш сега в карцера!“

Пъхнаха ни в карцера. Едвам се събрахме вътре, девет човека бяхме. Отначало мълчим, всеки си търси местенце, да се понагласи, да си протегне краката. А Митко казва: „Ама добре се държахме, а, момчета?“

И се смее доволен. В такива тежки моменти все смях му идваше.

„Трябва да се разбере, вика, че сам войникът е нула. А като се държим всички заедно, такава страшна сила можем да станем, че и майорът, и всичко над него да отиде по дяволите. Това, вика, умни хора са го казали...“

И още взе да ги разправя все едни такива... малко със заобикалки. Слушам го аз и си викам: „Чувал съм ги тия приказки от даскала още като бях на село. На комунизъм те избива тебе, братко, ама още се пазиш, опипваш почвата. Нищо, пази се, не е лесна твоята... царщина да събаряш. Пък после, като ни поопознаеш повече, ще разбереш, че почвата е готова, чака само семе да ѝ хвърлиш. Ей такива като майора са я орали...“

И не щеш ли, след два дни пък, още бяхме в карцера, Хитлер взе, че нападна Русия. Та, ти казвам, тъй започна тя, нашата... ей с тоя Пенлеве. Той ни събра и покрай него ни се отвориха очите и за другото...

Иван млъква, поглажда брадата си и се замисля, сякаш пред очите му отново преминава преживяното.

– А сега – казва той, като ме поглежда засмяно – весело пеят войничетата, не им тежи шинелката... Отведнъж се вижда – има уважение към човека, обич има...

– А какво стана с майора? – питам аз.

Лицето на готвача изведнъж става строго.

– Получи си това, което търсеше – отговаря кратко и като че ли неохотно той. – Не му се размина... А сега, брат, ще те оставя. Ние тука с тебе се разприказвахме, а работата чака. Аз не съм айляк като тебе.

Той става и хлътва в кухнята. След малко оттам се чува веселото му тананикане:

Момиче малък дяволо,
момиче малък даяяяволо...

Врабците все така възбудено цвъртят на дървото. Котаракът се

връща на припека. Обитателите на станцията се събират в стола за обед. Аз стоя на пейката, припомням си отделните случки от смешния и тъжен разказ за Пенлеве и се усмихвам. И денят ми се струва още по-слънчев и пролетното пробуждане на земята сега ми напомня за оная страшна народна сила, за която така простичко и хубаво е говорил телефонистът Митко пред смълчаните и пребити войници в карцера.

1952 г.

КРАЙ

© 1952 Петър Незнакомов

Сканиране, разпознаване и редакция: goblin, 2007

Публикация:

Петър Незнакомов

Избрани произведения, том 1.

Издаелство Български писател

София, 1980

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2684>]